

SEGONA PART:

**CANVIS I CONTINUÏTATS EN LA CONSTRUCCIÓ DEL
PARENTIU.**

EL CAS DE LA COMUNITAT ABORIGEN DE JAMBUN.

"Lo que predomina en todo cambio es la persistencia de la vieja sustancia; la indiferencia ante el pasado sólo es relativa. Por eso el principio del cambio se basa en el principio de la continuidad".

Ferdinand de Saussure

6. EL TREBALL DE CAMP. OBJECTIUS ESPECÍFICS, METODOLOGIA I EXPERIÈNCIES.

"El trabajo de campo es una dialéctica entre la reflexión y la inmediatez. [...] En el terreno hay menos puntos de apoyo; el mundo de lo cotidiano cambia más rápidamente y con más intensidad de lo que lo haría en nuestro país de origen. Existe una dialéctica acelerada entre el reconocimiento de las experiencias nuevas y su consiguiente normalización".

Paul Rabinow

6.1 OBJECTIUS ESPECÍFICS

Els capítols que venen a continuació (del sis al nou) se centren en els canvis i continuïtats que s'han donat en l'àmbit del parentiu en una comunitat aborigen d' Austràlia: Jambun. L'objectiu principal és esbrinar quins elements han estat els que han sofert menys variacions al llarg del temps i quins han estat els més fàcils de canviar pel que fa a les relacions entre parents quan un grup humà viu un procés de colonització que ha alterat radicalment la seva realitat i el seu entorn ecològic, social i cultural.

En forma de preguntes, els interrogants són els següents: què en queda de l'organització tradicional del parentiu d'una societat després d'haver patit un procés d'invasió, intent d'extermini i discriminació continuada? per què es mantenen unes formes de relacionar-se entre parents i en desapareixen unes altres?, quines noves formes de parentiu s'incorporen i per què? com es poden mantenir els lligams i formes de relació quan els parents han estat dispersats i marginats de la societat dominant? quins tipus de matrimonis o aparellaments es practiquen: els que segueixen les regles tradicionals, o els més propers a les normes tradicionals, o els que trenquen recurrentment la tradició i configuren unions de fet entre persones que no tenen cap vincle de parentiu o ...? i, finalment, com es valoren?

Com ja s'ha vist, hi ha una dimensió *moral* de les obligacions del parentiu aborígen que es manifesta a partir dels valors compartits de *care-share-togetherness* i a partir d'un comportament hospitalitari i de reciprocitat. Està clar que aquests valors faciliten l'adaptació i supervivència del grup en situacions de marginalitat i s'utilitzen d'una banda, per marcar especificitat i diferència i, d'una altra, per rebutjar els valors de la societat dominant australiana, individualisme i egoisme principalment, però quin valor i quina pràctica té aquesta dimensió en una comunitat en concret i en les noves generacions d'aborígens?

La qüestió de la identitat no es tracta de manera específica i, de fet, no pensava tractar aquest tema més enllà de les apreciacions generals que s'han presentat en la primera part de la tesi -no dispeno de suficient bagatge ni coneixements per analitzar amb rigorositat temes d'identitat ètnica-, però la realitat s'imposa i ens mostra que, en el cas aborígen, ens trobem davant de dos àmbits culturals -parentiu i identitat- que estan estretament vinculats i que es perceben de manera unificada per la pròpia població aborígen. Hom és Aborígen per descendència principalment (també per reconeixement de la resta de la comunitat aborígen i per autoidentificació). Per tant, aspectes sobre la identitat van apareixent al llarg de tot el treball a vegades d'una manera més explícita que d'altres, sense ser-ne, però, el tema central.

El que es presenta com a conclusió de les relacions entre parentiu i identitat al final de la primera part, es converteix en la hipòtesi d'aquesta segona part de la tesi, posant a prova aquest plantejament a partir de les dades que ofereixen el treball de camp en una comunitat aborígen. És a dir, malgrat els **canvis** en el contingut del parentiu, aquest **persisteix** com a element important en el **manteniment** d'un sentiment d'identitat aborígen. Així, el parentiu actua com a eix que permet el manteniment i la continuïtat d'una consciència diferenciadora i unificada vers els *altres* i facilita també el manteniment i la continuïtat del *nosaltres*, del col·lectiu aborígen, malgrat la posició absolutament marginada i discriminada que ocupa en la societat general australiana.

L'altre objectiu específic és aportar dades etnogràfiques que ajudin a establir la pertinença o no de la proposta del concepte "organització de la procreació" que es presenta també a la introducció. D'aquesta manera es pretén contribuir amb informació de camp a analitzar i discutir l'adequació d'aquest concepte a l'hora d'explicar la realitat cultural que l'antropologia reconeix sota el terme de *parentiu* o si es tracta més aviat, d'un concepte que permet analitzar una part d'aquesta realitat que anomenem *parentiu*.

Per aquest motiu, els temes, subtemes i preguntes que formen part del disseny de les entrevistes (vegeu l'Annex) estan pensades per descobrir i aprendre com es vehiculen i quin significat tenen avui dia les regulacions sobre la sexualitat, la ideologia al voltant de la formació de l'ésser humà, la criança i atenció de la descendència i les persones i grups implicats, els tipus d'aparellament i la seva valoració, les relacions dins i fora del parentiu i dins i fora de la comunitat i, finalment, la pròpia valoració del sistema de parentiu (en contraposició a l'occidental).

Parlar de parentiu vol dir, entre d'altres coses, parlar de les dones. Per aquest motiu es presenta també un apartat dedicat al món femení, al coneixement tradicional i a la participació de les dones en l'àmbit domèstic i en altres esferes.

I parlar de parentiu també significa entendre la seva vinculació amb altres àmbits culturals, en qualsevol societat. Tot i defensar l'existència d'un espai cultural específic de relacions de parentiu, diferenciat d'altres tipus de relacions, també defenso que no podríem entendre ni comprendre el seu abast si no tenim en compte la seva articulació amb la resta de relacions. En el cas que es presenta a continuació, analitzar l'organització del parentiu en una comunitat aborígen, comporta mostrar, a més, l'estil de vida tradicional a la selva i el que en queda, l'organització social tribal i els canvis que s'hi ha produït, el procés històric de contacte i d'impacte amb la població colonitzadora i la introducció d'un nou sistema d'explotació econòmica, el coneixement i la pràctica que es manté de la tradició, el significat del territori, l'ús de la llengua tribal i l'organització i el control del poder en el context actual. Primerament, però, passem a explicar la localització de la comunitat de Jambun, la unitat d'anàlisi d'aquest treball.

6.2 LOCALITZACIÓ I PRESENTACIÓ DE LA COMUNITAT DE JAMBUN.

Es presenta a continuació la localització de la comunitat aborigen de Jambun a Murray Upper, al nord-est de l'estat australià de Queensland i, per fer-ho més il·lustratiu, es mostra la seva ubicació a partir de mapes, dibuixos i fotografies. També amb l'objectiu de fer-ho més entenedor es realitza una aproximació primer general (Austràlia) per anar enfocant, pas a pas, el territori concret que ocupa Jambun.

El mapa polític territorial contemporani d'Austràlia no correspon en absolut amb el mapa Aborigen d'Austràlia. En el primer, el país està dividit en sis grans estats: Western Australia, South Australia, Queensland, Victoria, New South Wales i Tasmània i, dos territoris: ACT-Australian Capital Territory -on està situada la capital, Canberra- i, el Northern Territory (vegeu mapa 1). La confederació d'aquests estats i territoris constitueix la base de l'organització política actual. En el segon, tot el continent està repartit en nombrosos territoris tribals, agrupats en regions segons criteris ecològics, culturals i lingüístics. Aquests criteris no són només antropològics. En el passat no existia una dimensió política que aplegués aquestes regions, però sí que sembla que es donava una tendència a celebrar les grans reunions (o *corroborees*) entre els grups que vivien dins els seus límits (veure mapa 2)¹.

Els pobles dyirbals (o djirbalngan), dels quals s'ocupa aquesta investigació, habiten part del territori de la regió de la selva (Rainforest Region. Veure mapes 3 i 4) al nord-est de l'estat de Queensland. Aquesta zona tropical és una de les àrees amb la mitjana de pluviositat més alta de tot Austràlia (més de 2.000 mm anual) i presenta una gran riquesa i diversitat de paisatges: des de la costa amb la inabastable i magnífica barrera de corall, passant pels suaus turons de l'altiplà d'Atherton (900 m) i fins al pic més alt de tot l'estat, el Bartle Frere (1.612 m). El verd intens és el color que domina en aquest territori on la selva es troba amb el mar (o s'hi trobava en molts llocs, fins que la indústria ramadera i les granges van començar a ocupar el territori). Com ja s'explica

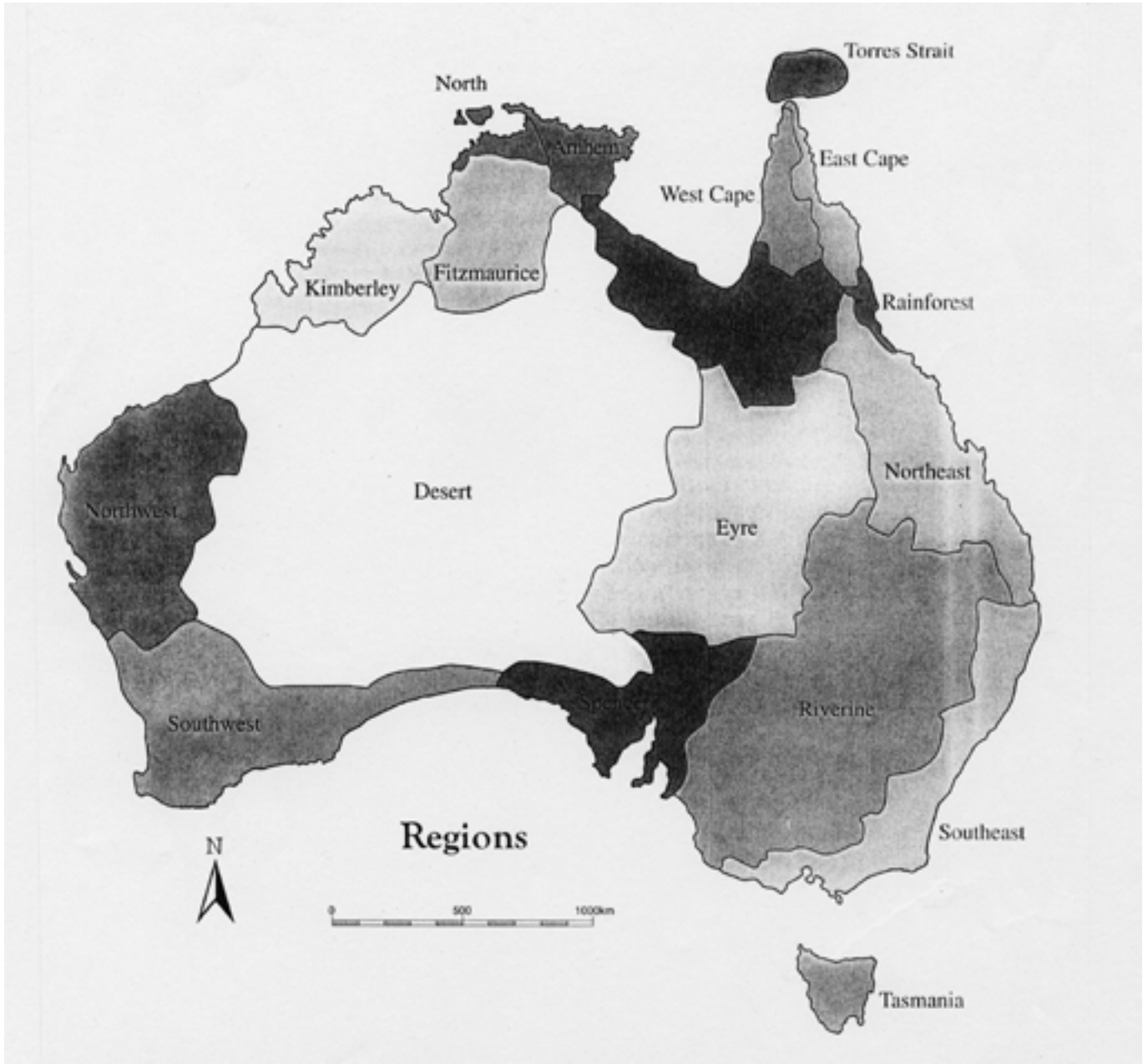
¹ La informació i el mapa s'han extret de Horton, David (ed.) 1994. 'The Encyclopaedia of Aboriginal Australia'. AIATSIS . Canberra: Aboriginal Studies Press.

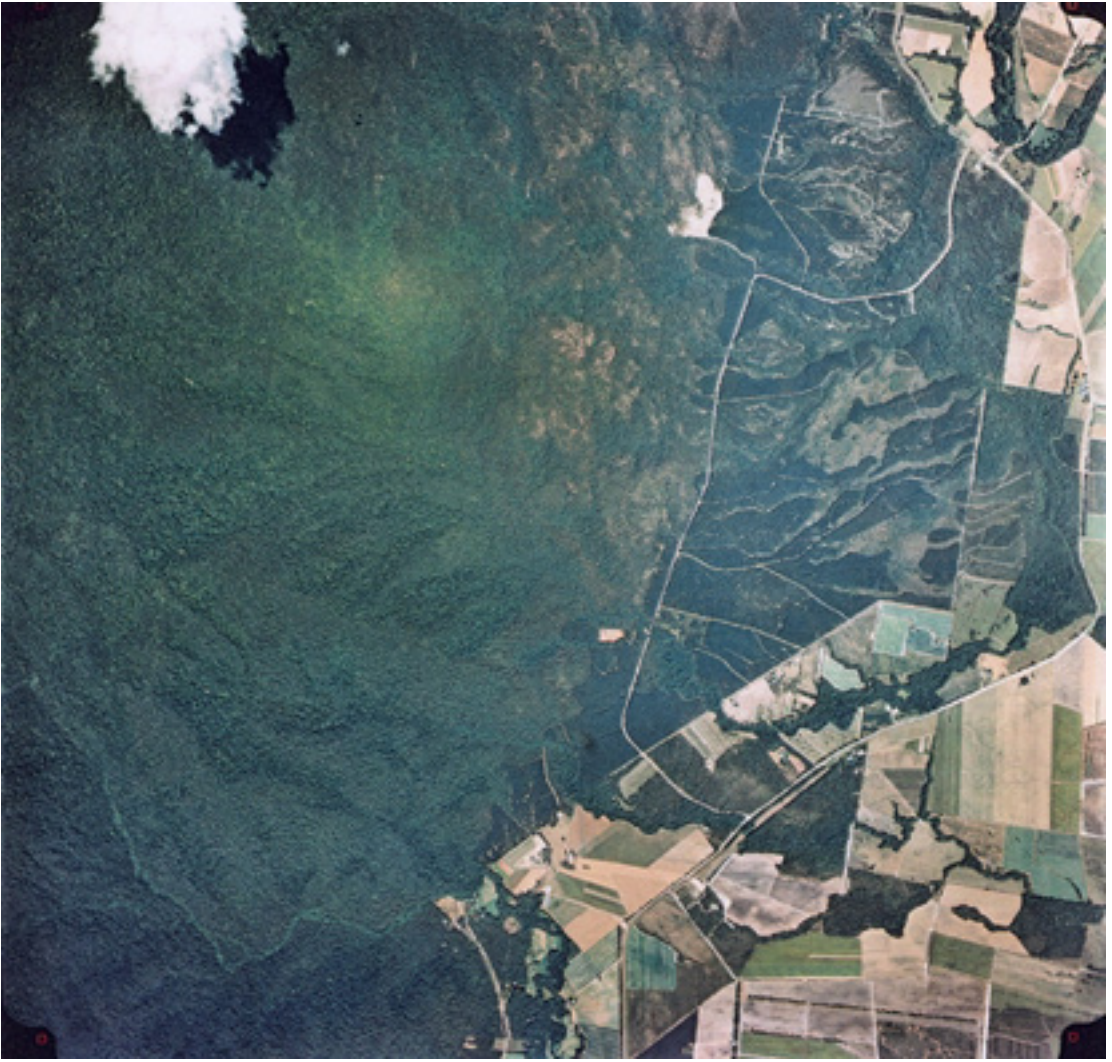
més endavant, els dyirbal constitueixen un grup lingüístic, format per sis tribus (jirrbal, girramay, mamu, gulngay, djiru, i ngajan) que vivien a la selva de la caça, la recol·lecció i la pesca fins que el seu món va canviar radicalment i es van veure obligats a dispersar-se i a adaptar-se a les condicions dels invasors, sense deixar, però, d'estar vinculats al seu territori tradicional.

La comunitat de Jambun, creada el 1977, ocupa una extensió de 2.746 hectàrees entre terreny de conreu i bosc a la part alta del riu Murray en territori tradicional girramay (mapa 4). Aquí es van construir primer vuit habitatges i, actualment ja n'hi ha 28, aplegant una població de poc més de cent persones². En les fotos aèries que s'adjunten al final d'aquest apartat es pot veure clarament el tipus de paisatge que envolta la comunitat. Al mig de la primera fotografia es mostra la parcel·la, gairebé rectangular, del territori on s'ubica Jambun, les cases i els camps que cultiven. Al voltant, pel sud, oest i nord (només s'endevina) de la fotografia, boscos immensos; a l'est, comencen a entreveure's les terres conreades dels grangers blancs. La segona fotografia representa la continuació, pel sud, de la primera. Aquí ens podem fer una idea encara més clara de l'abast de la zona selvàtica, el territori girramay, que llinda amb la comunitat però que no els pertany en termes oficials i legals. I, la tercera fotografia, que seria la continuació per l'est, presenta una petita mostra de la devastadora actuació de l'agricultura i les grans plantacions, també en territori tradicional girramay i jirrbal, però fora de l'accés legal de la gent de Jambun.

² En el capítol 8.1 es parla de la gran mobilitat que es dóna entre la població de la comunitat, dins i fora de Jambun.

6.3 METODOLOGIA

La metodologia que s'ha seguit és la pròpia del treball de camp en comunitats reduïdes: convivència, observació, participació i entrevistes formals i informals. El treball de camp es va realitzar en dues etapes. La primera, de setembre de 1998 a gener de 1999, i la segona, vuit mesos més tard, de setembre de 1999 a gener del 2000. La primera prospecció en el terreny va permetre conèixer la realitat cultural que es pretenia investigar i, tant o més important, ser coneguda i reconeguda com a investigadora per la gent de la comunitat. I, més endavant en la segona etapa, es va realitzar un treball més intensiu amb entrevistes en profunditat. En la primera estada es va fer un treball aprofundit amb genealogies per establir qui és qui a Jambun i com estan genealògicament relacionades les diferents persones de la comunitat. El resultat va ser que tothom (134 persones entre criatures, adults i gent gran) està vinculat per lligams de parentiu, tot i ser de tribus diferents, però tribus que tradicionalment ja estaven connectades. La recerca genealògica es va portar a terme paral·lelament a la recollida dels termes de parentiu en la llengua tradicional que encara es mantenen avui dia. Per realitzar aquesta tasca es van utilitzar genogrames familiars prenent com a base la informació de Dixon (1989) i després anar perfilant l'arbre familiar de cada persona entrevistada. També es va realitzar un treball sobre la composició i distribució de les unitats domèstiques així com del coneixement i ús del dyirbal (la seva llengua tradicional). En la segona estada es va continuar amb el treball genealògic, les vincles amb la llengua i el territori i la conceptualització aborígen pel que fa a les relacions de parentiu.

En aquest treball de camp, a més d'aplegar genealogies i d'entrevistar diferents membres de la comunitat, també hi cal afegir la recerca bibliogràfica que es va seguir duent a terme a partir de llibres, manuscrits i documentació privada durant les dues estades; així com la convivència amb una família aborígen, la qual va proporcionar nombroses situacions d'inestimable interès i les dificultats i errors que van aparèixer en el transcurs de la investigació. Tot això em sembla prou important per dedicar-hi un espai autònom, per aquest motiu es dediquen apartats que tracten específicament aquests

aspectes (vegeu 6.4 a 6.7). No es tracta de personalitzar massa la investigació -malgrat que aquest en sigui potser el resultat- sinó de mostrar quins han estat els passos que s'han seguit i de quina manera. Exposar el recorregut només té la intenció d'explicitar com s'ha aconseguit la informació. Qualsevol altra recerca, portada a terme per altres investigadors, seguint el mateix itinerari arribarà a conclusions similars, en funció però de les modificacions que suposa la realitat constantment canviant del context aborigen.

Els passos que se segueixen en una investigació no són mai del tot lineals i, tot i que es parteix d'un disseny elaborat prèviament (a partir de la informació de què es disposa i la reflexió consegüent), la nova informació que va apareixent obliga sovint a modificar plantejaments establerts, a tornar a la bibliografia, a no deixar de fer-se preguntes.

"Research is more of an interactive process in which steps blend into each other. A later step may stimulate reconsideration of previous one. The process is not strictly linear; it may flow in several directions before reaching an end. Research does not abruptly end at step 7 (Inform Others). It is an ongoing process, and the end of one study often stimulates new thinking and fresh research questions." ³

Per això, malgrat que disposem d'un guió d'entrevistes (vegeu l'Annex), amb un ordre concret de preguntes, en el camp no s'utilitzava el guió, sinó que es plantejaven temes i es deixava que la informació fluís segons la disponibilitat de la gent i la conveniència del moment. Sí que tenia tots els temes, subtemes i preguntes al cap, ben interioritzat tot, per no oblidar res d'essencial i per poder situar mentalment la informació dins de l'apartat segons l'esquema. És a dir es treballava a partir d'un disseny pensat i elaborat per aconseguir una informació, per després deixar-lo a casa (en el sentit de no cenyir-se massa al guió).

³ Neuman, W. Laurence. 1997. *Social Research methods. Qualitative and Quantitative Approaches*. 3^a. Edició. London: Allyn and Bacon. Pàg. 11.

A partir de les visites, de les excursions, de les activitats com a *filla* d'una família aborigen i de l'observació participant vaig poder contactar amb pràcticament tots els membres de Jambun. Però per a les entrevistes vaig creure convenient seleccionar persones representatives pel seu estatus, per les seves connexions i lligams de parentiu i per la seva edat. Així, la mostra es redueix a 17 persones. D'aquestes, amb 12 es van dur a terme llargues sessions d'entrevista en profunditat: tots els *elders* de la comunitat (tres homes i dues dones entre 55 i 75 anys), cinc dones adultes, quatre de casades amb fills i néts i, una de soltera (entre 35 i 50 anys); i dos joves solters, un noi i una noia (de 20 i 21 anys). Amb les cinc restants, es van realitzar entrevistes informals a dos homes adults, casats i amb fills (entre 40 i 50 anys), un jove solter de 27 anys i dues joves adolescents (de 17 anys).

No totes les entrevistes van poder ser enregistrades perquè no tothom se sentia còmode amb un casset enregistrador a prop. Sempre que va ser possible es van registrar les converses i després es va realitzar la posterior transcripció i anàlisi⁴.

Igualment totes les situacions, converses, entrevistes, activitats, opinions, es van recollir acuradament en les notes de camp i en els posteriors diaris de camp.

A més, es comptava amb un qüestionari preparat per incloure informació sociològica sobre la comunitat, que no es va utilitzar directament. La informació de les entrevistes i xerrades anava proporcionant les dades que es pretenia recollir amb el qüestionari.

⁴ Per a l'enregistrament d'entrevistes voldria fer un suggeriment: evitar al màxim utilitzar el sistema VAC (enregistrament activat amb la veu) segons qual en quan hi ha un temps determinat de silenci l'aparell enregistrador s'atura i es torna a posar en marxa automàticament quan torna a detectar sons. Els silencis formen part del fet comunicatiu tant o més que els gestos, les mirades i les paraules. La manera en què es transmet la informació, en el context aborigen, inclou molts silencis, els quals constitueixen una part important i positiva de la conversa. El silenci pot indicar desig de pensar o simplement gaudir de la presència dels altres d'una manera no verbal. No té el valor negatiu que en algunes circumstàncies té a la nostra societat, en la qual el silenci s'interpreta com a ignorància, evitació, mala educació o hostilitat. Per a més informació vegeu Eades, D. 1981. "That's our way of talking. Aborigines in southeast Queensland". *Social Alternatives*. Vol. 2, pàgs. 11-14.

6.4 LA CONVIVÈNCIA AMB UNA FAMÍLIA ABORIGEN

Un dels objectius importants del treball de camp és arribar als aspectes més implícits, els menys evidents de la cultura que s'està estudiant -i utilitzo aquí, el terme *estudiar* pel sentit d'aprenentatge que implica, no per considerar l'investigador com a expert-, els quals s'acostumen a posar de manifest no en el que la gent diu que fa o pensa, sinó en el que la gent, efectivament, fa; en el comportament espontani i informal. I ja que aquest treball tracta sobre les relacions de parentiu i familiars aborígens, quina cosa pot ser millor que conviure amb una família per poder aprendre com funcionen aquestes relacions, com es valoren i com se solucionen les contradiccions -existents en la gran majoria de situacions culturals, no només aborígens- que hi ha entre els valors i la pràctica.

Conviure amb una família aborígen permet viure situacions diàries i domèstiques que serien difícils d'experimentar només a partir d'entrevistes, visites i observació. Perquè la convivència implica participació (no pot ser d'una altra manera, sinó millor estar-se a casa, o en un hotel o en qualsevol altre tipus d'hostatge similar⁵) i, quan aquesta participació ja es pressuposa per part de la família acollidora i de la persona acollida, llavors és que s'ha arribat a un bon nivell d'integració. Sense perdre mai de vista però, la qualitat de persona *estranya*, no pas distant, de la investigadora i tenint present que, pel fet de ser-hi ja s'està alterant d'alguna manera, el dia a dia d'aquesta família.

El primer que cal establir en una situació d'aquestes característiques és el tipus de relació que vincula uns i altres. En el meu cas, vaig ser introduïda a la família com a *filla*, i per tant també com a *germana*⁶. Però és clar, aquesta relació, i qualsevol altra, a

⁵ No vull dir amb això, que només es pugui fer treball de camp vivint dins de la comunitat en que s'està investigant. Hi ha moltes situacions i possibilitats diferents i, en alguns casos segurament el millor és mantenir el màxim d'independència respecte del col·lectiu en qüestió. De totes maneres conviure no vol dir dependre i en el cas que aquí es presenta, la independència com a investigadora no es va qüestionar mai.

⁶ La família (com a unitat domèstica) estava composta pel pare, la mare i el fill petit -un noi de vint anys. Els altres fills, un noi i dues noies, no hi vivien però hi mantenien estreta relació. La filla gran vivia al mateix poble, està casada sense fills i les visites eren contínues. El fill gran, vivia lluny, a Sydney (a més

part de tota la ficció que suposa, ni s'improvitza ni s'imposa; cal un temps d'adaptació. Durant aquest temps es produeixen situacions de certa incomoditat i inseguretat, d'ambigüitat i de desconcert, situacions en les quals s'actua més com a *convidat* que com a membre de la família, per totes dues bandes. Una vegada superat aquest període es produeix certa relaxació i normalització en les relacions i en la situació, la qual cosa facilita la comunicació, la convivència i, no ho oblidem, la investigació (de fet, aquest procés es va repetint, amb més o menys intensitat amb totes les persones amb les quals s'entra en contacte i es treballa i, s'aprèn, durant el treball de camp).

La relaxació i normalització de què parlo es van aconseguir en el meu cas i tenint en compte les meves característiques personals una vegada es van establir els termes de reciprocitat en la nostra relació. En la primera estada, jo feia de xofera i d'acompanyant de la mare de la família i de la resta de membres quan calia⁷. També participava en les compres de queviures i d'altres objectes de la casa, i de netejar i cuinar de tant en tant; aspectes que són habituals en qualsevol circumstància de convivència. Em feia càrrec de la casa i dels animals (gosos, gats i ocells) quan la família era fora; o bé compartia diners i cigarretes amb els meus germans. Tot això, sense que suposés interferències en el treball de camp, ans el contrari: que en fos una part. En la segona estada, la família havia adquirit un vehicle i la meua funció com a conductora es va reduir considerablement, però no la d'acompanyant, o la de deixar-los el cotxe, ni la de participació en les tasques domèstiques habituals. Aquesta vegada vam trobar, a més, una altra activitat que ens compensava i recompensava a ells i a mi: classes d'espanyol amb els fills de la família i una de les seves cosines.

Viure i convida amb una família aborígen proporciona nombroses ocasions per comprovar -no per desconfiança sinó per aquest desajustament que existeix, arreu, respecte la ideologia i la pràctica -com es porten a terme les relacions de parentiu en

de 2.500 km), la comunicació s'establia bàsicament via telèfon i visites esporàdiques. I l'altra filla, soltera, vivia a Cairns (a 150 km) i venia sovint a casa els caps de setmana.

⁷ Agraeixo, en aquest sentit, el consell del professor Rigsby de la Universitat de Queensland, quan en la nostra entrevista em va suggerir que era convenient tenir transport propi, la qual cosa, va dir, permet ser d'alguna utilitat en una comunitat aborígen.

l'àmbit aborigen, quins aspectes es valoren, quins se sobrevaloren i quins es rebutgen i, per què. Per exemple, l'hospitalitat, la mobilitat i la reciprocitat, aspectes que se segueixen mantenint (per diferents raons que en el passat -vegeu capítol 4.3-), en l'organització del parentiu aborigen, es van posar a prova força vegades. Durant les dues etapes amb la família, les visites de parents es van anar succeint amb més o menys regularitat segons la proximitat del lloc de residència. Aquestes visites sempre implicaven parar taula, fos l'hora que fos (tant podia ser les set del matí com les nou de la nit) i per a tanta gent com arribés⁸. En més d'una ocasió, les visites es van allargar durant una setmana i llavors la distribució de l'espai per dormir va variar significativament. Aquesta manera de fer es reconeixia com de gran importància social en la cultura aborigen i constituïa una de les diferències fonamentals respecte de la cultura occidental. També es considerava que formava part de les obligacions de parentiu, fer-se càrrec dels fills d'una filla del germà, ja difunt, del pare de la família, quan la mare no podia cuidar-los (per què estava treballant o per què era al *pub*). Aquesta situació va permetre entendre i analitzar aspectes que tenen a veure amb l'atenció de la descendència.

En la vida diària de casa, com la cosa més normal del món, el pare i el fill s'ocupaven de gran part de les tasques domèstiques. En aquest cas, la mare tenia dificultats per desplaçar-se i això feia que delegués en el seu fill alguna de les activitats que normalment realitzaria ella; però, la situació en altres unitats domèstiques no era massa diferent, amb una distribució de les tasques força compartida entre els diferents membres de la unitat. Sovint era aquest un tema de broma i segons ells un dels motius pels quals hauria d'haver pensat seriosament de quedar-me a viure allà.

El fet de viure amb una família aborigen va permetre viure situacions que són impossibles d'experimentar si no és a partir d'una convivència d'aquest tipus. Per exemple l'episodi del malestar que va causar en el pare i la mare de la família, el fet que

⁸ A tall d'exemple, un dia que vam començar a dinar cinc persones i vam acabar sent onze. S'hi van anar incorporant parents que arribaven de visita, i és clar, s'afegia una plat a taula i es repartia el que hi havia. Ho recordo perfectament, perquè aquest dia cuinava jo (pobres!), i només patia perquè em semblava que no arribaria el menjar per a tots. No sé com, però n'hi va haver per a tothom.

haguéssim d'estar dos dies i dues nits sols a casa el pare i jo, és a dir, la seva *filla* (s'explica al final de l'apartat 9.1).

I, finalment, la convivència acompanyada de certa confiança permet mantenir xerrades informals que, a més de fer passar l'estona i estrènyer relacions, proporcionaven inestimable informació i dades sobre persones i situacions que facilitaven la comprensió, corroboració o refutació de la pròpia observació (una part d'aquesta informació però, precisament per tractar-se de situacions confidencials, no es pot utilitzar en el resultat final del treball d'investigació).

6.5 ALGUNES DIFICULTATS, ERRORS I SORPRESES DEL TREBALL DE CAMP

Tot treball de camp comporta, a més de moments inoblidables, situacions difícils, estratègies errònies i fantàstiques sorpreses. No estic descobrint res de nou i qualsevol persona que hagi realitzat una investigació amb immersió en una cultura diferent ho haurà experimentat. Si li dedico un apartat és perquè crec que els resultats del treball de camp es nodreixen tant dels encerts com dels errors i que la manera (la meva) de mostrar i fer més entenedor el procés d'aquesta recerca, és plasmar-los, fer-los evident (no tots, perquè no es tracta de convertir aquesta exposició ni en una lletania de contrarietats ni de meravelles).

La primera dificultat va ser poder accedir a una comunitat aborigen. A Austràlia, molts investigadors des de diferents disciplines, ja fa molt de temps que han treballat en l'àmbit aborigen i en certa manera, les comunitats i col·lectius aborígens estan sobresaturats de ser objectes/subjectes d'investigació. És una postura absolutament comprensible, els ha costat molt d'esforç aconseguir ser escoltats amb la seva pròpia veu i no sempre les seves experiències amb el món acadèmic i institucional han estat afortunades des del seu punt de vista. Després de nombroses i infructuoses visites i sol·licituds d'entrevista a una institució aborigen (el 'North Queensland Land Council' de Cairns), la sort, la casualitat o el fet de ser en el lloc apropiat en el moment oportú, van fer que entrés en contacte amb un *elder* de la comunitat de Jambun (en aquells moments jo no coneixia ni la seva existència ni on estava situada aquesta comunitat). Una persona excepcional -l'Ernie Grant- qui, després d'un parell d'entrevistes i d'exposar-li els meus objectius, va oferir-me la possibilitat de traslladar-me al seu poble i treballar en la comunitat on ell tenia parents i coneguts⁹. Per la meva banda, jo també vaig demanar assessorament i vaig buscar informació sobre l'àrea proposada. No es tractava d'anar al primer lloc que sortís, sinó que havia de ser el lloc adequat¹⁰. I vaig tenir la gran fortuna de conèixer Jambun, la seva gent i el seu món.

⁹ Així explicat, sembla que tot anés ràpid i sense problemes, però el procés va ser lent, ple de dubtes i de frustracions.

¹⁰ El professor Bruce Rigsby, de la Universitat de Queensland, una vegada més, va actuar d'assessor i va

Un cop instal·lada i disposada amb tota la meva il·lusió i les meves energies a començar a treballar, la següent dificultat va ser adonar-me de la incomoditat, per part meua, de certes situacions en les primeres entrevistes. No estava preparada, tot i saber-ho, pel que fa als diferents codis de comunicació. Havia llegit ja sobre la manera de comunicar-se tradicional del poble aborígen, en la qual els silencis i l'evitació de la mirada directa són normes de conducta protocolària. Però no ho havia experimentat mai i, sincerament, les primeres vegades em costava interpretar els llargs silencis i la desviació de la mirada enmig de les converses. El silenci indica desig de pensar o simplement gaudir de la presència de l'interlocutor i la mirada directa en una conversa es considera de mala educació i un signe amenaçador¹¹. Això no passava amb tothom, només amb algunes de les persones més grans. La gent jove i els adults no han crescut en l'entorn tribal i a més, han estat escolaritzats dins el sistema blanc, la qual cosa ha fet canviar alguns dels seus comportaments.

La dificultat següent té a veure amb l'accés a determinats tipus d'informació. Quan es parla de relacions de parentiu es tracten temes molt propers, molt personals i alguns (com les qüestions sexuals) considerats tabú; per tant, cal actuar amb certa delicadesa i no forçar mai cap situació. Aquesta dificultat deixa de ser-ho quan s'aprèn que és qüestió de temps -i per això, els treballs de camp requereixen temps-; que cal establir una relació de confiança mútua per obtenir respostes sinceres (que sempre seran subjectives) i poder parlar de qualsevol tema -respostes que no sempre es poden traduir en informació d'una investigació, precisament per la seva confidencialitat¹². De la mateixa manera que cal saber què preguntar, com, quan i a qui, també és important saber què és allò que no es podrà explicar (llevat que es compti amb el permís de la persona de la qual prové la confidència). Res de diferent de qualsevol altra situació de comunicació privada i personal. En el meu cas, aquest clima de confiança no es va

confirmar la conveniència del lloc i sabia que de la mà de l'Ernie, no tindria problemes per accedir a la gent i al lloc.

¹¹ Vegeu Eades, D. "That's our way of talking". Op. Cit.

¹² Quanta raó tenia el professor Lluís Mallart quan ens deia, a les classes de doctorat: "l'etnografia és una actitud. Les persones no les observes sinó que hi vius amb elles. L'etnografia no és un dret, és una confidència. T'ho has de guanyar".

donar amb èxit fins a la segona estada, després d'haver passat tres mesos parlant, visitant i participant d'alguna manera en la vida de Jambun. En realitat, el treball de camp pròpiament no va començar fins a la segona estada, però sense aquest primer període de coneixement i enteniment mutu hagués estat impossible establir la relació necessària perquè la comunicació fluís en bones condicions.

Altres dificultats, recurrents i habituals en els treballs de camp, formen part de l'adaptació de l'investigador al ritme de vida de la cultura amb la qual conviu. Cal saber improvisar i no angoixar-se massa quan les coses no surten com s'esperava (què fàcil és dir-ho ara!). Cites cancel·lades, no presentar-se en el lloc convingut, arribar quan ja es massa tard per a una entrevista, etc., són situacions que de bon primer, i encara amb part del bagatge etnocèntric al damunt, fan desesperar. Més endavant però, quan es descobreix que el fet que una persona no es presenti no és cap problema, com tampoc no ho és que se'n presenti una en qualsevol moment, la sensació d'angoixa es redueix al mínim i s'aprèn a actuar de la mateixa manera sense que això afecti el bon enteniment entre els uns i els altres (una vegada més, això requereix una relació prèvia i, per tant, temps).

Quant als errors, els quals suposen dificultats afegides, en destaco tres. Un de metodològic i dos de falta de previsió per part meua. El primer està relacionat amb la manera de formular algunes preguntes i només se soluciona amb l'experiència i el coneixement de les situacions, les persones i la cultura en la qual aquestes persones i situacions es donen. La majoria de les preguntes es van dissenyar abans d'arribar a la comunitat, en funció dels objectius i a partir de la recerca bibliogràfica que s'havia fet -altres preguntes, van sorgir al llarg del treball de camp a la llum de nova informació-, però algunes van haver de ser modificades per adequar-se al llenguatge propi de la gent entrevistada. Per exemple, jo utilitzava el terme *child spirits* per referir-me a la concepció de la intervenció dels esperits en el procés procreatiu -perquè aquest és el terme que apareix en gran part de la bibliografia sobre aquest tema-, però aviat vaig veure que calia canviar-lo pel concepte de *dream on babies* a l'hora de preguntar sobre aquesta idea. I no és que la gent no cregui en l'existència de 'nens esperits' sinó que no

usen aquest terme. La gent somnia (o somniava) en les criatures que han de nèixer, les quals són la manifestació dels esperits que els avantpassats van crear i deixar en llocs concrets perquè les persones els trobessin en somnis i es convertissin en humans.

Els següents errors estan relacionats amb la meua manca de previsió davant de certes situacions. El més greu té a veure amb el fet de no tenir en compte, a temps, les relacions de poder actuals dins de la comunitat i el conflicte polític que enfronta a les dues tribus que avui dia conviuen a la comunitat, girramay i jirrbal. Els qui controlen el consell de Jambun són membres de la tribu girramay i jo hi vaig ser introduïda per una persona jirrbal i tot i que primer vaig accedir a persones de l'entorn jirrbal. Aquest fet va dificultar l'accés a persones de l'altra secció, només durant un temps i, va causar algun malestar entre algunes persones del *Board*, de la qual cosa sóc responsable, però es va solucionar aviat amb converses amb la cap del consell i intentant implicar-la també en la investigació. A més, els *elders* de la comunitat van considerar que aquesta persona s'estava extralimitant en les seves funcions i que ells ja havien donat el seu permís¹³.

L'error següent no va ser només de manca de previsió, sinó que va ser, de falta de procediment en les bones maneres, per no tenir en compte la importància de compartir el coneixement i la informació en l'acte comunicatiu en l'àmbit aborígen. Vaig trigar massa a parlar i mostrar fotografies de la meua pròpia família i del meu entorn, quan jo insistia a demanar informació sobre les seves pròpies famílies.

De les sorpreses, que no són més que descobriments que proporcionen les dades i la informació, destaco l'existència i pràctica dels noms aborígens. Sense treball de camp no hagués estat possible, ja que no apareix específicament en la bibliografia. La gent utilitza sempre els seus noms en anglès en la seva interrelació en persones no aborígens, llevat que hi hagi certa confiança. A mesura que anava passant el temps, cada vegada més sovint durant les converses, es referien a altres persones amb noms diferents dels que jo coneixia. Noms que no eren els anglesos. Finalment, va sorgir tota

¹³ En el capítol 8.2 es tracta el tema del control dels *elders* contraposat al control administratiu i burocràtic del consell de Jambun.

la informació dels noms aborígens, el seu significat i, més important encara, la seva vigència i relació amb el parentiu i amb el territori. És a partir d'aquest noms que es vinculen tres dels elements bàsics de la identitat aborigen: territori-parentiu-llengua. Cada persona té, a més del seu nom anglès, un nom en llengua tribal que li prové per línia de filiació amb els parents paterns (es consulta als *elders* de la comunitat per saber quin nom li correspon a cada nounat), el qual es relaciona amb un lloc específic -ja sigui un meandre de riu, o una roca, o un salt d'aigua-, de manera que es podria dibuixar un mapa del territori jirrbal i girramay a partir de les persones i els seus noms¹⁴.

Una altra sorpresa va ser adonar-me, analitzant les dades, de la quantitat de gent de fora de Jambun que està aparellada amb persones de la comunitat (aborígens d'altres zones), quan a les respostes es remarcava que tots els membres de Jambun eren de les tribus tradicionals de la zona i que es casaven entre ells¹⁵. Així era en el passat (unions intratribals i intertribals només amb poblacions veïnes) i així se segueix interpretant actualment encara que la realitat sigui una altra. Aquest fet posa de manifest com es conceptualitzen aquestes persones de fora, les quals, tot i formar part, per afinitat, dels grups residencials, no pertanyen pròpiament als grups de parentiu i se'ls segueix considerant uns estranys ("we don't know nothing about him/her").

També va ser una sorpresa la gran quantitat de parelles no casades que hi ha a Jambun¹⁶. Aquest fet va portar a la reflexió que segurament el terme *parelles de fet* no és el més apropiat en aquest context. Per què a ulls de la comunitat, una vegada una parella és reconeguda com a tal, tenen els mateixos drets que la resta de parelles que sí han passat per alguna cerimònia. Això té a veure amb la manera tradicional d'establir parelles socialment reconegudes en el passat. No existia cap cerimònia especial, simplement l'home i la dona es traslladaven a la seva pròpia cabana i es comportaven entre ells i amb els seus respectius parents com a parella, amb les obligacions i drets que això suposava. I, així segueix succeint avui dia.

¹⁴ Es parla d'aquesta qüestió en l'apartat 8.2

¹⁵ Vegeu l'apartat 9.5

¹⁶ Vegeu l'apartat 8.1

Aquests exemples que anomeno *de sorpresa* mostren la necessitat i conveniència de la metodologia del treball de camp amb convivència amb el grup nadiu o local, entrevistes, observació participant i anàlisi de la informació. En el primer cas -els noms aborígens-, si no es dóna un clima de certa familiaritat i confiança i només s'observa la manera de fer, no es pot endivinar l'existència d'aquest element identitari tan vigent. En el segon i tercer cas -els qui viuen a la comunitat sense ser pròpiament de Jambun i les parelles no casades-, si només es pregunta i no s'analitza la informació ni es contrasta amb el que s'ha observat, no apareixeria, no solament un sector de la població, sinó la seva conceptualització per part de la resta de membres de la comunitat, així com la conceptualització i pràctica sobre l'aparellament.

6.6 BIBLIOGRAFIA EXISTENT SOBRE L'ÀREA DYIRBAL

L'anàlisi de la literatura existent sobre un tema o sobre una àrea d'estudi forma part de qualsevol procés d'investigació. Tal com remarca W. Lawrence Neuman (1997. Pàg. 89) els principals objectius de la recerca bibliogràfica són: familiaritzar-se amb el tema, mostrar el camí de recerques anteriors i com s'hi vincula la investigació present, integrar tot el coneixement existent sobre un tema i/o àrea i, aprendre de la tasca d'altres així com estimular noves idees. Comparteixo absolutament aquest plantejament. Només voldria afegir-hi la dificultat i, alhora, la satisfacció que suposa reconstruir, a través de llibres i manuscrits que proporcionen informació apedaçada, el fil conductor d'una història que és indispensable conèixer per poder entendre i comprendre el significat de la manera de fer d'aquests pobles i el significat de la seva manera de viure les relacions de parentiu en el present.

La bibliografia existent sobre l'àrea dyirbal, la qual inclou les tribus jirrbal, girramay, mamu, gulngay, djiru i ngajan, del nord-est de Queensland no és massa extensa. Tot i que Austràlia ha estat objecte de nombroses publicacions i treballs d'investigació des del seu descobriment per part dels occidentals, no totes les àrees del continent ho han estat en la mateixa intensitat. I els pobles dyirbals de la selva en són un exemple. Com a mostra d'això, no hi ha cap monografia sobre aquesta àrea i la seva cultura. A més de minsa, la literatura que es pot trobar sobre aquesta zona és força diversa i prové de disciplines i contextos diferents. Per aquest motiu, es presenta a continuació un breu comentari que recull la bibliografia sota criteris temàtics més que no pas cronològics, de les principals obres que s'han tractat en aquest treball. L'objectiu és mostrar quin és el camí bibliogràfic que s'ha seguit en la present recerca i facilitar la tasca de possibles treballs posteriors.

Les primeres obres que parlen sobre els pobles aborígens del nord-est d'Austràlia, sense diferenciar ni especificar tribus, relaten les penoses expedicions que els primers pioners van realitzar per aquesta zona selvàtica¹⁷. Tres exemples a destacar:

¹⁷ No apareixen, per tant, en aquestes obres, referències concretes als pobles Dyirbal, de fet, no es parla de

l'expedició d'Edmund Kennedy el 1848; la de G. Elphinstone Dalrymple el 1873 i la de Carl Lumholtz el 1889¹⁸. Aquests treballs se centren en les dificultats dels membres de les expedicions per obrir-se camí entre l'espesa selva, les inclemències del temps i del territori i, les descripcions sobre els aborígens, que anaven trobant al seu pas. La manera de presentar la població aborígen coincideix en les tres obres -preconcepcions habituals en la ideologia dominant a occident el segle passat (m'agradaria pensar que només va ser durant el segle passat). Es tracta de salvatges assedegats de sang, amb eines i estris absolutament rudimentaris. Es destaquen les característiques que es consideren primitives i clar, com més salvatges són uns, més civilitzats són els altres; com més ferotges en són els uns, més valents i més situacions de perill van viure els altres. L'única possibilitat que es contemplava era la seva desaparició: la dels nadius d' Austràlia, per descomptat.

"Such blood-thirsty bullying scoundrels..."¹⁹

"I lived alone among a race of people whose cultures -if indeed they can be said to have any culture whatever- must be characterised as the lowest to be found among the whole genus homo sapiens".²⁰

Cal fer, però, una apreciació respecte del relat de Lumholtz. Aquest naturalista, membre de la Royal Society of Sciences de Noruega, tenia com a principal objectiu descobrir si existia o no un tipus de cangur que vivia bàsicament als arbres²¹. Amb aquesta finalitat va viatjar i va conviure amb els Aborígens del nord-est de Queensland durant quatre anys. De la seva experiència s'extreu una clara evolució entre el que creu

tribus, simplement de *blacks* o *natives* de tota la zona selvàtica del nord-est de Queensland.

¹⁸ - "Narrative of an expedition, undertaken under the direction of the late Mr. Assitant surveyor E.B. Kennedy, for the exploration of the country lying between Rodkingham Bay and Cape York; by W.M. Carron, one of the survivors of the expedition". Sydney: Corkwood Press. 1849.

- "Narrative and Reports of the Queensland north-east coast Expedition. 1873". G. Elphinstone Dalrymple, Officer in charge of the expedition. Brisbane, 1874

- "Among Cannibals. An account of four years' travels in Australia and of camp life with Aborigines of Queensland". Carl Lumholtz. London: John Murray. 1889.

¹⁹ Dalrymple, G.E. Op. cit. Pàg. 18.

²⁰ Lumholtz, C. Op. cit. Prefaci, pàg. 1.

²¹ Va tenir èxit en trobar el "climbing kangaroo" el qual va ser anomenat científicament a partir d'aleshores '*Dendrolagus lumhorlzii*'

que sap, el que observa i com, finalment, interpreta la cultura aborígen. Sembla que com més els coneix, menys *salvatges* els troba i més valora les seves habilitats i els seus coneixements. I es mostra absolutament contrari als brutals sistemes de la *Native Police*²² i els assassinats d'Aborígens per part dels colons. Considera els Aborígens com a inferiors i una raça a punt de desaparèixer, però això, afirma, no justifica en cap cas la violència cap a ells.

Des de la perspectiva històrica, es destaca (no per bo, sinó per únic) el llibre *Cardwell Shire Story* de Dorothy Jones²³. Es presenten, en aquest llibre, els esdeveniments més destacables que van succeir en el territori de Cardwell (prop de Jambun) des de l'arribada dels primers expedicionaris -i en aquest sentit, incorpora informació dels treballs esmentats anteriorment i n'esdevé la continuació-, fins a la situació els anys seixanta. És la història *blanca*: l'ocupació del territori per part de grangers i ramaders, les penalitats que van haver de superar (ciclons, inundacions i altres calamitats), les missions, l'arribada del ferrocarril, el desenvolupament econòmic de l'àrea, l'augment demogràfic, la creació de pobles i ciutats i, l'establiment d'un nou ordre econòmic i polític. Els Aborígens, en aquest cas, entrarien dins de la concepció de "penalitats" amb les quals es van enfrontar els colons. En canvi, les històries de violència cap als Aborígens es presenten com exageracions:

"The Cardwell district has its fair share of stories of the white man's surreptitious murder of the black, of outright massacre and arsenic-laced flour -all impossible to authenticate but probably most bearing a hard core of truth under the layers of exaggeration."²⁴

Un altre tipus de bibliografia és la que presenta algun tipus d'informació etnogràfica, sense tractar-se pròpiament d'etnografies. En aquest cas, existeixen cinc autors a destacar i de diferents períodes, la qual cosa permet fer-se una idea dels canvis que van viure aquestes cultures. En primer lloc, els butlletins de W.E. Roth²⁵, on

²² Vegeu la nota a peu de pàgina número 13 de l'apartat 2.2 pàg. 46

²³ Jones, Dorothy. 1961. *Cardwell Shire Story*. The Cardwell Shire Council. Brisbane: The Jacaranda Press.

²⁴ Jones, D. Op. cit. Pàg. 279.

²⁵ Roth, W.E. 1984. *North Queensland Ethnography. Records of the Australian Museum. Sydney. 1907-*

apareixen extenses descripcions de l'estil de vida de les poblacions del nord de Queensland a principis del segle XX (1907-1910). Aquest autor ocupava el càrrec oficial de "Northern Protector of Aborigines" el 1889 i durant els anys que va exercir aquesta funció es va dedicar a recollir informació, a partir d'enquestes, sobre les poblacions aborígens que estaven sota la seva jurisdicció. Sense ser etnògraf va aplegar valuoses dades etnogràfiques. Roth ens parla, de temes tan variats com els enterraments, la cultura material, els matrimonis, les creences, els tipus i les armes de lluita, la decoració, etc.; però, de tota aquesta informació, només una petita part fa referència específica a una de les tribus dyirbals, ubicada a la part baixa del riu Tully. En segon lloc, Norman B. Tindale²⁶, va realitzar treball de camp a aquesta zona selvàtica entre 1938 i 1939. També presenta, aquest autor, una variada descripció sobre la manera de viure dels Aborígens: el tipus d'alimentació, les armes, els enterraments, els rituals i, la vida social en general. El més interessant és que incorpora informació anterior i compara la situació segons apareix en les descripcions de Lumholtz, per exemple, i la que ell va viure. Una de les seves constatacions és la radical davallada de la població nativa i com això afecta el manteniment i la continuïtat de la pròpia cultura. R.L. Sharp²⁷, qui, a principis dels anys 40, va recollir dades sobre l'organització totèmica dels grups tribals del nord-est d' Austràlia. Aquest autor remarca el domini patrilineal en l'àmbit ritual, territorial i social de meitats i seccions. Fent un gran salt en el temps, esmentem dues autores que s'han dedicat a recopilar principalment la cultura material, ara sí, de les tribus dyirbals de la comunitat de Jambun. Elizabeth Ann Kumm²⁸ assenyala els efectes de l'assentament europeu en aquesta cultura aborigen i tot allò que es manté de l'estil de vida tradicional el 1980: la fabricació d'artefactes i cabanes, l'alimentació que encara es pot aconseguir al *bush*, la pesca com una activitat important i valorada i, el vocabulari en la llengua tradicional per parlar de totes aquestes activitats. Més endavant, Helen Pedley publica el 1992 dos llibres sobre alguns aspectes de la

1910". Bulletins 1-18. Facsimile edition. Western Australia: Aboriginal Studies Series n. 4.

²⁶ Tindale, Norman B. *Little People (in/of the) Australian Rainforest. Account of the Barrinean negroes who were the first australians*. 1938-39. Notes de camp. Manuscrit.

²⁷ Sharp, R.L. 1943. "Notes on North East Totemism". A: *Studies in the Anthropology of Oceania and Asia*. Coon, and Andrews eds. Pàgs. 66-71.

²⁸ Kumm, Elizabeth Ann. 1980. *Jumbun lifestyle: past and present*. A preliminary survey of post-European contact change in the Murray Upper region. James Cook University of NQld, Unpublished. Thesis. Graduate Diploma of Material Culture.

cultura material que encara es mantenen a Jambun. L'autora, responsable de la biblioteca de Tully (la població urbana més propera a la comunitat), té com a principal objectiu mostrar de manera molt didàctica i il·lustrativa els processos de fabricació d'una *mija*, dels diferents tipus de cistells, escuts, paranys per atrapar animals i, formes de cuinar els aliments tradicionals; en aquests llibres es presenta a més, un glossari del vocabulari dyirbal que encara s'utilitza avui dia.

Finalment ens referim als treballs pròpiament antropològics sobre Jambun i la seva gent. Treballs que no constitueixen monografies sinó que se centren en els aspectes lingüístics dels pobles dyirbals. R.W. Dixon, antropòleg lingüista, britànic d'origen però resident a Austràlia des que hi va arribar per fer treball de camp, és actualment catedràtic de la Australian National University, i ha realitzat nombroses investigacions sobre les llengües aborígens arreu d'Austràlia. De totes les seves publicacions destaquem aquí, *The Dyirbal Language of North Queensland* on a més, de l'extensa anàlisi sobre la llengua Dyirbal aporta valuosa informació sobre l'organització social i la seva vinculació amb el llenguatge. Un altre treball a destacar, aquest més personal, són les seves memòries del treball de camp realitzat els anys seixanta a la zona de Murray Upper (quan encara no existia la comunitat de Jambun) i viatges posteriors²⁹. I l'article publicat a *Oceania* "The Dyirbal Kinship System" (vol.59, núm.4. June, 1989) el qual esdevé l'única referència sobre l'organització del parentiu dels pobles dyirbals. L'estreta relació entre Robert Dixon i la comunitat de Jambun i amb altres aborígens de l'àrea, segueix molt viva avui dia i s'entén sobretot a partir del relat de les seves memòries. Després de Dixon, una alumna seva, Annette Schmidt, va realitzar una investigació sobre l'estat de la llengua Dyirbal els anys vuitanta³⁰. Aquest treball mostra els canvis que s'han produït, d'ençà l'època de Dixon, en els aspectes lingüístics i com malgrat l'estat d'agonia de la llengua, se la segueix utilitzant com un demarcador d'identitat.

²⁹ Dixon, R.M.W. 1972. *The Dyirbal Language of North Queensland*. Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge Studies in Linguistics.
1984. *Searching for Aboriginal Languages. Memories of a Field Worker*. St. Lucia, Brisbane: University of Queensland Press.

³⁰ Schmidt, Annette. 1985. *Young people's Dyirbal. An example of language death from Australia*. Cambridge: Cambridge University Press.

6.7 ERNIE GRANT, un pont cultural entre el món aborígen i l'occidental

El que segueix a continuació vol ser un petit homenatge a un home excepcional, l'Ernie Grant. Es tracta d'una persona qui amb la seva generositat, intel·ligència, humanitat i sentit de l'humor, ha sabut convertir la seva pròpia experiència en un pont cultural entre dos móns que són, en principi, antagònics i conflictius. No es pretén presentar una biografia extensa -no li agrada parlar d'ell mateix ni que en parlin- sinó traçar una pinzellada pel recorregut vital d'un home que ha destinat la seva vida a compartir els seus coneixements amb un objectiu clar: fer més comprensible la cultura aborígen als occidentals i la cultura occidental als aborígens. Persones com l'Ernie Grant són l'esperança de canvi en les difícils relacions entre els uns i els altres.

Nascut a la tribu jirrbal a Murray Upper (al nord-est de Queensland, Austràlia), el 1935, l'Ernie Grant ha mantingut els seus vincles amb l'estil de vida de la selva fins a l'actualitat. Va viure la infantesa dins del món tradicional dels pobles de la selva, adquirint els coneixements bàsics, de la mà dels més grans del grup -el germà de la seva mare es va ocupar del seu aprenentatge al *bush*, al bosc. Després d'una breu etapa d'escolarització formal - no va ser fins a mitjan els anys quaranta que els nenes i nenes aborígens van ser admesos a l'escola primària local-, va entrar a treballar a la indústria de la fusta. Aquesta va ser la seva principal ocupació durant molts anys, la qual li va proporcionar la independència econòmica i personal necessària per poder desenvolupar-se en el món occidental. En aquesta feina, el seu coneixement de l'entorn selvàtic va ser ben aviat aprofitat i, se'l va destinar a la tala i a decidir quins eren els arbres que es podien tallar. Més endavant va aconseguir el permís de pilot d'avioneta i amb un *Tiger Moth* sobrevolava la selva, com a part de la seva feina a la serradora, amb la qual cosa va obtenir una perspectiva diferent del món que coneixia perfectament des de terra.

Es va casar i va formar una família -té quatre fills. No va poder comprar un parcel·la de terra per fer-se una casa perquè cap banc li va atorgar un crèdit pel fet de ser aborígen. Això el va fer marxar durant un temps a Nova Guinea, on va seguir treballant

en la indústria de la fusta. Més endavant, la seva manera d'entendre i viure les relacions de parentiu el van fer tornar per cuidar i fer-se càrrec de la seva mare, ja gran.

Molt conscient de la importància de l'educació i de la formació d'educadors per intervenir en les relacions interètniques, es va dedicar, en cos i ànima, a diferents activitats dins l'àmbit educatiu. Va ocupar el càrrec d'assessor d'educació comunitària a l'escola de Tully, on viurien a partir d'aleshores, i, més endavant, agent de recerca cultural (Cultural Research Officer) al Departament d'Educació de l'estat de Queensland. Aquesta tasca li ha permès elaborar material didàctic, i preparar tallers i seminaris per a mestres que treballen en comunitats aborígens.

Els tallers que ell mateix ha creat es basen en la seva pròpia experiència així com en els seus anys d'investigador independent en la història de les relacions entre indígenes i invasors a Austràlia. Però la seva no és una veu acusadora, sinó que el que busca és entendre i explicar com van anar les coses i, com funcionen avui dia, entre la seva gent i la resta dels australians. Els seus són uns seminaris originals i absolutament pensats per al públic a qui van destinats. Acostuma a començar els seus tallers sobre "cross-cultural awareness" (consciència i coneixement intercultural) per a educadors amb una discussió a partir de mapes que presenta, perquè està convençut que és la millor manera d'adonar-se de l'impacte que va suposar la colonització per als pobles indígenes. Amb mapes de l'àrea de Queensland de diferents anys des de 1870 endavant es pot comprovar les devastadores conseqüències de la introducció de la ramaderia.

L'Ernie compara les maneres de saber i explicar occidentals i aborígen, emfatitzant sempre la diversitat de cultures aborígens a Austràlia i mostrant les diferents maneres d'actuar aborígens que poden ajudar els assistents als seus tallers a accedir de forma adequada a les persones i els seus coneixements. La seva càlida i especial manera de compartir episodis de la seva pròpia biografia faciliten la comunicació. Forma part de la reciprocitat que envolta la cultura aborígen. I ho explica sense hostilitat i amb grans dosis de paciència per fer-se entendre. Comparteix absolutament la necessitat d'una visió holística per apropar-se a la cultura aborígen i ho explica a partir d'un diagrama de

creació pròpia, en el qual s'interrelacionen els aspectes més importants: *Land, Language, Culture, Time, Place and Relationships*.

També ha col·laborat durant molts anys amb l'antropòleg lingüista Robert W. Dixon, amb qui l'uneix una estreta amistat. Dixon va treballar en aquesta zona quan l'Ernie era molt jove, enregistrant les llengües aborígens, especialment el Jirrbal i va treballar estretament amb la mare de l'Ernie, la Chloe Grant, la qual va oferir la seva inestimable ajuda a l'antropòleg, aleshores desconegut, desinterassadament i amb absoluta generositat i alegria. L'Ernie ha heretat, entre altres coses, aquesta generositat i aquest esperit de col·laboració, facilitant la tasca de totes aquelles persones que han mostrat interès en la seva cultura.

L'Ernie i la seva família han sofert també situacions d'humiliació, com moltes altres persones aborígens a Austràlia. De totes maneres, el seu caràcter obert i optimista va fer que convertís l'amargura en força i, enfoqués totes les seves energies a transmetre i ensenyar la riquesa de les cultures de la selva. Era ja un conservacionista de la natura, molt abans que aquesta perspectiva ecològica es fes popular. Per la seva trajectòria com a defensor de la zona selvàtica del nord de Queensland i de tot el seu patrimoni ecològic i cultural, va rebre el 1999 el premi *Cassowary* que atorga l'entitat *Wet Tropics World Heritage* d'Austràlia. A l'entrevista que li van fer arran d'aquest guardó, l'Ernie declarava:

"I have a great feeling for the rainforest in its untouched state, and I really want to pass that on to other people... Once I go inside the rainforest, I'm home. Aboriginal people have spent many thousand of years learning about the rainforest, and I think because of that we have a greater appreciation and love for it. If the rainforest is going to be managed properly, it's really essential for us to be involved".³¹

Actualment és un dels *elders* de la tribu Jirrbal a Murray Upper i Tully, i com a tal, és la persona més representativa de la custòdia dels llocs de significació cultural del seu grup, i col·labora en la localització de llocs de patrimoni cultural d'aquesta àrea. La seva vitalitat i humanitat continua sent inesgotable.

³¹ *Townsville Bulletin*. November, 24. 1999.

6.8 UNA NARRATIVA FLEXIBLE

En el capítol 9, el central d'aquesta segona part de la tesi, es presenta i s'analitza els canvis i les continuïtats en l'àmbit del parentiu en la comunitat Aborígen de Jambun, situada en el territori guanyat, a força de deforestació, a la selva del nord-est d'Austràlia.

Amb aquest propòsit, al capítol 7 es descriu el tipus de vida dels pobles de la selva, quan aquesta encara existia i fins a la seva desaparició; així com el procés històric d'invasió i de contacte i la creació de la comunitat de Jambun. En el següent, el 8, es presenta la comunitat i la vida dins la comunitat, la seva composició, el que es manté del coneixement i pràctiques de l'estil de vida tradicional i les relacions amb l'exterior. En aquests dos capítols hi ha una clara diferenciació entre el que era el temps passat, l'època en la qual es mantenia l'estil de vida tribal, perfectament delimitat per l'arribada dels invasors d'origen europeu, i el temps actual, que fa referència a l'època en què es va dur a terme el treball de camp, és a dir els anys 1998 i 1999. En el primer es parla del passat i en el següent, del present. I, tot i que, evidentment, existeix una estreta vinculació entre l'un i l'altre, es poden explicar totes dues situacions per separat sense que això alteri la claredat de l'exposició.

El capítol 9, en canvi, presenta certa dificultat narrativa a l'hora d'analitzar els canvis i les continuïtats que s'han donat en les relacions de parentiu entre els pobles Dyirbal. El problema és voler-ho explicar tot alhora, perquè no pot ser d'una altra manera. El passat i el present formen part d'un procés en el qual s'han donat canvis radicals però també permanències. Tot i que hi ha un moment històric de canvi sobtat i ràpid (una altra vegada, la invasió britànica), el desenvolupament cultural dels pobles Aborígens ha seguit un camí ple de pèrdues -humanes i culturals-, d'incorporacions i, sobretot, d'adaptacions.

La realitat *abans* i la realitat *avui dia* expressen un trencament i un continuum. L'un no existeix sense l'altre. No hi ha una línia divisòria clara. És a dir, les relacions de parentiu, com es viuen avui dia, tenen a veure amb com es vivien i s'entenien abans. En

el present hi ha clares referències respecte del passat. Per a la gent més gran de Jambun, per als *elders*, l'abans d'ara era el seu avui d'abans. No es tracta de cap joc de paraules, o no només, sinó de l'expressió de la seva realitat i experiència. Per als més joves, aquest *abans* queda lluny, no l'han viscut i el coneixen pel que els hi ha estat transmès. Uns i altres però, comparteixen l'avui -i per descomptat, el demà.

El que es manté avui dia, pel que fa a les relacions de parentiu, no són tan sols les pràctiques concretes (malgrat que no es realitzin exactament de la mateixa manera que abans) amb què es manifesten aquestes relacions, sinó també tots els referents culturals en les quals es basen les relacions entre parents. Aquests referents, es recolzen en els mites, el territori i la llengua, però també en la memòria i la pròpia experiència dels *elders* d'avui dia de la comunitat de Jambun.

El *passat* s'ha recollit de la informació, poca, bibliogràfica que existeix i de les pròpies narracions d'alguns de la gent més gran de la comunitat, de com es vivien les relacions de parentiu quan eren joves o criatures i vivien en els campaments de la selva. El *present* s'ha recollit de la informació proporcionada també per aquests mateixos *elders* sobre com es viuen avui dia aquestes relacions. Perquè són aquests *elders* els que materialitzen el continuum a què em referia més amunt. La situació actual també s'ha aplegat a partir de les explicacions de la resta de membres de la comunitat, adults i joves, la informació dels quals permet analitzar la forta o dèbil implementació de la tradició i les contradiccions amb la realitat del moment, a més de la pròpia observació i participació de la investigadora en diverses activitats familiars i domèstiques.

Per tot això, la narració d'aquest últim capítol es presenta de la manera més flexible possible, intentant mostrar quins elements provenen de la tradició i quins són els canvis que s'han donat en les relacions de parentiu, parlant del passat i del present de manera interrelacionada i continuada.